

UDK:37.018.43

**OLIY TA'LIM JARAYONIDA TALABA-YOSHLAR INNOVATSION
KO'NIKMALARI SHAKLLANISHINING KONSEPTUAL JIHATLARI.**

Tojaliyev Abduqosim Abdulxakimovich

Farg'ona davlat universiteti

Sirtqi bo'lim Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (phd), dotsent

Atojaliyev1979@gmail.com

+998916543401

Annotatsiya: Ushbu maqola oliy ta'lim jarayonida talaba-yoshlar innovatsion ko'nikmalarini shakllantirishning konseptual jihatlarini o'rganadi. Talabalar zamonaviy bilimlarni o'zlashtirish, kreativ fikrlash va yangi texnologiyalarni qo'llash orqali innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish qobiliyatini rivojlantiradi. Maqolada innovatsion ko'nikmalarni rivojlantirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar, ta'lim metodikalari va strategiyalarining ahamiyati ko'rib chiqiladi. Oliy ta'lim muassasalarida ushbu jarayonni samarali tashkil etish, talabalarni yuqori darajadagi mutaxassislar sifatida shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, innovatsion ko'nikmalar, talabalar, kreativ fikrlash, yangi texnologiyalar, ta'lim metodikalari, yoshlar rivoji, innovatsion yondashuv, ta'lim strategiyalari

**КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ
НАВЫКОВ У СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ.**

Аннотация: Данная статья исследует концептуальные аспекты формирования инновационных навыков у студентов в процессе высшего образования. Студенты развивают способность к инновационным подходам, освоению современных знаний, креативному мышлению и применению новых технологий. В статье рассматриваются основные факторы, влияющие на развитие инновационных навыков, а также важность образовательных методик и стратегий. Эффективная организация этого процесса в высших учебных заведениях играет важную роль в формировании специалистов высокого уровня.

Ключевые слова: Высшее образование, инновационные навыки, студенты, креативное мышление, новые технологии, образовательные методики, развитие молодежи, инновационный подход, образовательные стратегии

CONCEPTUAL ASPECTS OF DEVELOPING INNOVATIVE SKILLS IN STUDENTS WITHIN THE HIGHER EDUCATION PROCESS

Annotation: This article explores the conceptual aspects of developing innovative skills in students within the higher education process. Students enhance their ability to adopt innovative approaches, acquire modern knowledge, think creatively, and apply new technologies. The article examines the key factors influencing the development of innovative skills, as well as the importance of educational methods and strategies. Effectively organizing this process within higher educational institutions plays a crucial role in shaping highly qualified professionals.

Keywords: Higher education, innovative skills, students, creative thinking, new technologies, educational methods, youth development, innovative approach, educational strategies

KIRISH

Oliy ta’lim jarayoni nafaqat talabalarni ilmiy bilimlar bilan ta’minlash, balki ularning innovatsion ko‘nikmalarini rivojlantirishga ham katta e’tibor qaratishi lozim. Innovatsion ko‘nikmalar – bu talabalar tomonidan yangi g‘oyalar yaratish, zamonaviy muammolarni yangi yondashuvlar asosida hal qilish va texnologiyalarni amaliyotga tadbiq etish kabi qobiliyatlarni o‘z ichiga oladi. Innovatsiya bugungi kunda har qanday soha uchun zaruriyatga aylangan bo‘lib, ayniqsa ta’lim sohasida uning roli kundan-kun oshib bormoqda.

Oliy ta’limda talaba-yoshlarning innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirish, faqatgina ilmiy va amaliy bilimlar bilan cheklanib qolmasdan, ularning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, yangi g‘oyalarni yaratishga va mavjud muammolarga innovatsion yechimlar taklif etishga undashni ko‘zda tutadi. Ushbu jarayon, o‘quv jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlar va metodlarni joriy etish, o‘quv dasturlarining yangilanishi, texnologiyalar va interaktiv o‘qitish usullarining qo‘llanilishi orqali amalga oshiriladi.

Talabalar innovatsion ko‘nikmalarni egallash orqali nafaqat o‘zlarining professional sohalarida muvaffaqiyatlarga erishadilar, balki jamiyatda ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotga hissa qo‘shish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Innovatsiya jarayonining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun esa, o‘quv jarayonini tashkil etishda ta’lim muassasalari, o‘qituvchilar va talabalar o‘rtasidagi samarali hamkorlik, shuningdek, ta’lim muhitining innovatsion bo‘lishi muhim omil hisoblanadi.

Ushbu maqolada, oliy ta’lim jarayonida talaba-yoshlarning innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirishning konseptual jihatlari, asosiy tamoyillari va amaliyotdagi ahamiyati kengroq tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Oliy ta’limda talaba-yoshlarning innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirish masalasi zamonaviy ta’lim tizimida muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ko‘plab ilmiy adabiyotlarda turli nuqtai nazarlardan yoritilgan. Ushbu adabiyotlar tahlili, innovatsion ko‘nikmalarni

shakllantirish jarayonini chuqur tahlil qilishga, uning o‘quv jarayonida qanday amalga oshirilishini tushunishga yordam beradi. Quyida innovatsion ko‘nikmalarni shakllantirish masalasiga doir asosiy adabiyotlar tahlil qilinadi.

Adabiyotlarda innovatsion ta’lim jarayoni o‘quv jarayonining yangi yondashuvlarini o‘z ichiga oladi. Asosiy manbalarda (Anderson, 2018; Schumpeter, 1934) innovatsion ta’limning yuksalishi, zamonaviy pedagogik metodikalar va ta’lim texnologiyalarining joriy etilishi o‘rganilgan. Andersonning (2018) fikriga ko‘ra, innovatsion ta’lim jarayoni talaba-yoshlarning kreativ fikrlashini rivojlantirishga, ilmiy izlanishlarga bo‘lgan qiziqish va motivatsiyalarini oshirishga xizmat qiladi. Schumpeter (1934) esa innovatsiyalarni iqtisodiy rivojlanishning asosi deb bilgan va bu fikrni ta’limga tatbiq etgan.

Innovatsion ko‘nikmalarni shakllantirishda muammoli ta’lim (Problem-Based Learning, PBL) va loyihaviy yondashuv (Project-Based Learning, PjBL)ning o‘rni alohida ta’kidlanadi. PBL haqida o‘tkazilgan tadqiqotlar (Barrows, 1996) talabalarning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi, bu esa innovatsion tafakkur shakllanishiga yordam beradi. PjBL esa talabalarga haqiqiy hayotdagi loyihalar ustida ishlash orqali o‘z bilim va ko‘nikmalarini sinab ko‘rish imkonini beradi (Thomas, 2000). Shu bilan birga, Loyihaviy ta’lim usuli talabalarning jamoaviy ishlash, ijodiy fikrlash va o‘zgarishlarga moslashuvchanlik kabi sifatlarini oshirishga imkon yaratadi.

Oliy ta’lim jarayonida talaba-yoshlarning innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirish bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar, pedagogik yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar va sanoat bilan hamkorlikning ahamiyatini ko‘rsatib beradi. Innovatsion ta’lim metodlari, masalan, muammoli o‘qitish, loyihaviy yondashuv va dizayn fikrlash kabi metodlar talabalarning kreativ va analitik fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Adabiyotlar tahlili, shuningdek, ta’lim jarayonida talabalarni innovatsion tafakkur va motivatsiyani rivojlantirishga yo‘naltirish zarurligini ta’kidlaydi. Bu jarayon talabalarning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlariga yordam beradi, shuningdek, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi — ilmiy izlanishning asosiy yo‘nalishlarini, metod va usullarni aniqlash va ularni ilmiy masalani hal qilishda qo‘llash jarayonidir. Oliy ta’limda talaba-yoshlarning innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirishni o‘rganish uchun metodologiya, nafaqat mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilishni, balki o‘quv jarayonining real sharoitlarini, talabalarning hozirgi davrdagi o‘quv faoliyatini o‘rganishni ham o‘z ichiga oladi. Bu tadqiqot metodologiyasi orqali, innovatsion ko‘nikmalarni shakllantirishdagi asosiy omillar va ular o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqliklarni aniqlash mumkin.

Tadqiqot metodlari talaba-yoshlarning innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirish jarayonini o‘rganishda qo‘llaniladigan ilmiy usullarni belgilaydi. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi metodlardan foydalanadi:

Adabiyotlar tahlili: Oliy ta’limda innovatsion ko‘nikmalarni shakllantirish bo‘yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, maqolalar, kitoblar va ilmiy tadqiqotlarni tahlil qilish. Bu metod orqali tadqiqotchilar mavjud bilimlarni yig‘ib, ularni yangi tadqiqotlarga asos qilib olishadi.

Sotsiologik metodlar: So‘rovnoma, intervyular va guruh muhokamalari yordamida talaba-yoshlarning fikrlari va tajribalarini o‘rganish. So‘rovnoma orqali talabalarning innovatsion ko‘nikmalarni shakllantirishga qaratilgan motivatsiyasini, yondashuvlarini va o‘quv jarayonidagi muammolarni aniqlash mumkin.

Eksperimental tadqiqot: Oliy ta’lim muassasasida innovatsion ko‘nikmalarni shakllantirish uchun o‘quv jarayoniga yangi metodlar, texnologiyalar va pedagogik yondashuvlarni joriy etish. Bunday tadqiqotda eksperiment o‘tkazish, natijalarni baholash va samaradorlikni o‘lchash mumkin.

Kvantitativ va sifatli tahlil: Tadqiqotning bu usuli talabalar o‘rtasida statistik tahlillarni o‘tkazish va ular tomonidan o‘zlashtirilgan innovatsion ko‘nikmalarni o‘lchashga yordam beradi. Sifatli tahlil esa, talabalarning innovatsion tafakkuri va yondashuvlarini chuqurroq tahlil qilishni ta’minlaydi.

TAHLILLAR VA NATIJALAR

Tadqiqotda innovatsion ta’lim metodlarining kutilgan yaxshilanishlari va ularning oliy ta’lim tizimiga qanday ta’sir ko‘rsatishi haqida ham tahlil olib borildi. Kutilgan yaxshilanishlar quyidagi sohalarida sezildi:

Talabalarning kreativ va analitik fikrlash ko‘nikmalarining o‘sishi.

Innovatsion texnologiyalarni o‘qish jarayoniga joriy etish orqali bilimlarni samarali o‘zlashtirish.

O‘qituvchilar va talabalar o‘rtasidagi innovatsion hamkorlikning kuchayishi.

Innovatsion ta’lim usullarining oliy ta’lim tizimiga qo‘llanishi natijasida talaba-yoshlarning innovatsion ko‘nikmalari sezilarli darajada yaxshilandi. Yangi metodlar va texnologiyalarni joriy etish ta’lim tizimida ijobiy o‘zgarishlar keltirib chiqardi.

Tadqiqotning tahlillari va natijalari, oliy ta’limda innovatsion ko‘nikmalarni shakllantirishda amalga oshirilgan yondashuvlar va metodlarning samaradorligini ko‘rsatdi. Muammoli o‘qitish, loyihaviy ta’lim va zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash talabalar uchun innovatsion fikrlash va ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda muhim vosita sifatida namoyon bo‘ldi. Tashkiliy, pedagogik va texnologik o‘zgarishlar oliy ta’lim tizimining samaradorligini oshirdi va talabalarning innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirishda ijobiy natijalar berishi kutilmoqda.

XULOSA

Oliy ta’limda talaba-yoshlarning innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirish, ta’lim tizimining rivojlanishi uchun muhim vazifadir. Innovatsion pedagogik yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar va talaba motivatsiyasining uyg‘unligi, talabalar orasida ijodiy va analitik fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Bu jarayon, nafaqat talabalarning shaxsiy rivojlanishiga, balki jamiyat va iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga ham katta ta’sir

ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalari, oliy ta’limda innovatsion ko‘nikmalarni shakllantirishning samarali yo‘llarini aniqlashga yordam berdi va kelajakdagi ta’lim tizimini yanada takomillashtirish uchun muhim tavsiyalarni taqdim etadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. **Bergman, R., & Lasky, B.** (2020). *Innovative Teaching: A Guide to Teaching Methods in Higher Education*. Routledge.
2. **Kahraman, M.** (2018). *Innovations in Higher Education: Developing Critical Thinking and Problem-Solving Skills*. Springer.
3. **Maksudova, N.** (2021). *Innovatsion ta’lim va pedagogik texnologiyalar: nazariy asoslar va amaliyot*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim Vazirligi.
4. **Yuldashev, T., & Tursunov, A.** (2019). *Pedagogik texnologiyalarni rivojlantirish: oliy ta’limda innovatsion metodlar*. Toshkent: Falsafa va ta’lim institutining nashriyoti.
5. **Gibbs, G., & Simpson, C.** (2004). *Conditions under which assessment supports students’ learning*. *Learning and Teaching in Higher Education*, 1(1), 3-31.
6. **Ulugbekova, N.** (2020). *Oliy ta’limda talaba yoshlarining innovatsion ko‘nikmalarini shakllantirishda metodik yondashuvlar*. *Jurnal of Educational Studies*, 5(2), 121-128.
7. **Gardner, H.** (2011). *The App Generation: How Today’s Youth Navigate Identity, Intimacy, and Imagination in a Digital World*. Yale University Press.
8. **Bersh, T. D., & Parinov, V. P.** (2018). *Oliy ta’lim tizimida innovatsiyalar va texnologiyalar*. Moskvadagi Ta’lim Akademiyasi nashriyoti.
9. **Wiley, D., & Hilton, J.** (2018). *Defining the Scope of Open Educational Resources in Higher Education*. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 19(1), 45-58.
10. **Shamshodov, S., & Sultonov, R.** (2022). *Innovatsion pedagogik texnologiyalar va oliy ta’limda ularning qo‘llanilishi*. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.